

МИКОЛА ЧЕРНЯВСЬКИЙ.

ПОЕЗІЇ.

КНИЖКА 2.

□ □ МОЛОДІСТЬ.

ЮВІЛЕЙНЕ ВИДАННЯ.

Твори М. Чернявського видання Кооперативн. т-ва Українська Книгарня в Херсоні:	
КЕДР ЛИВАНА, спогади про Б. Грін-ченка	25 карб.
ЧЕРВОНА ЛІЛЕЯ, спогади про М. Ко-цюбинського	25 карб.
ПОВІСТІ Й ОПОВІДАННЯ:	
кн. 1—В незнану далечінь	
ПОЕЗІЇ кн. 1—Молодість	
ПОВІСТІ Й ОПОВІДАННЯ:	
кн. 2—За золотим руном.	
ПОЕЗІЇ кн. 2—Молодість	

МИКОЛА ЧЕРНЯВСЬКИЙ.

ПОЕЗІЙ.

КНИЖКА 2.

□ □ МОЛОДІСТЬ.

ЮВІЛЕЙНЕ ВИДАННЯ.

— Видання
Коопер. Т-ва „Українська Книгарня“
в Херсоні. —

м. ХЕРСОН.
Друкарня Т-ва переєми. О. Д. Ходушиної.
1920.

□ □ 1888 □ □

К О З А К И.

П о е м а .

П р о л о г .

⊗
Ой у-ранці із туману,
З гирла тихого Лиману,
Тільки зорі гаснуть стали,
В сине море вилітали
На ширяння, на буяння,
Молодецьке погуляння,
Не чайки, не соколята—
Низові орли крилаті.

Розступивсь Лиман боками,
Море вкрилось байдаками.

Ніч минає. День світає.
Сине море оживає...
Гей ти, вітре, де подівся?
А чи ти ще не зігрівся?
Подмухни на сине море,
Розгойдай його простори:
Хай застогне, хай заграє,
Козаків поколихає!

Роспускає вітер крила,—
Ожива підводна сила.

Під човнами море грає,
Вітер паруси здіймає;
Ніби чайки прудко крилі,
Байдаки летять по хвилі...
Гей,турчине,годі спати!
Уставай гостей вітати,
Пивом-медом частувати,
Сріблом-золотом наділяти!...

I.

Над морем гори поставали,
 Шпиллями в небо піднялися,
 І іх розлогі перевали
 Лісами синіми вдяглись.
 А там, де море підступило
 До вічно шумних берегів,
 І де під скелями греміло
 З недовідомих нам віків,—
 Турецьке місто оселилось,
 І все поморря перекрилось
 Серед проваллів та садів
 Зубцями білими домів.
 Над ним здіймаються мечеті,
 І на високім мінареті
 Що-ранку й вечора мулла
 Намаз вигукує. Й хвала
 Що-дня від тисяч правовірних
 Згучить Аллахові у мирних
 Серцях народа. І летить
 Од іх молитва до пророка,
 Мов шум нагірного потока.
 Що-дня хвалу йому шумить
 І сине море неомірне...
 І день по дню там вільно йде
 Дітей Аллаха тихомирне
 Життя, порожнє і бліде.
 Отто—Синоп старий. Не має
 Ні друзів він, ні ворогів
 І не чека, не виглядає
 До себе в гості козаків.

II.

До моря сонце допливає
 І тихим сяєвом своїм
 Синоп зубчастий заливає
 І берег згористий під ним.
 Лягли від башт вечірні тіні
 І од будівель кам'яних,
 І срібне листя на маслині

Померклі в тінях прозірних.
 І тільки горді кипариси
 Стоять високі і ясні,
 І іх верхів стрімчасті риси
 Горять в вечірньому огні.

Кінець важкій dennій роботі;
 Сповнять намаз гука мулла.
 Кінець і праці, і турботі,
 Спочинок всім дає Алла.
 Заходить з моря прохолода,
 І меркне гір ясна краса...
 Але на ранок—непогода,
 Палають жаром небеса.
 Від сонця йдуть огненні спиці,
 Весь захід в заграві жахтить,
 І море в темній багряниці
 Немов у полом'ї тримтить.

III.

Ідуть, потомлені, з роботи,
 З садів невольники і ім
 Нема ні часу, ні охоти
 Втішатись вечером ясним.
 Ім увижается будинок,
 Куди дозорчий іх жене,
 Черствий шмат хліба і спочинок
 Короткий, поки не штовхне
 У боки вранці знов ногою,
 Щоб піднімалися робить
 І йшли до праці під пугою
 Життя невольничє губить.

Втекти б, летіть?.. Так крил немає!
 А море, море те ясне—
 На волю манить, закликає,
 Співа про волю, нависне.
 Але від його тільки й ждати
 Тієї волі козакам:
 За морем Січ—козацька мати,
 І Україна люба там.

Там, у степах, по-над річками
 Стоять іх села, хуторі,
 І там, оточені садами,
 Сумують рідні іх двори...

І часто темними ночами,
 Злиденній правді навпаки,
 Ім увижаеться: човнами
 Укрили море козаки...
 Шумить корогва військова,
 Тріпоче, з вітром розмовля...
 А море стогне, море грає...
 Не чутъ, не знати, де земля.
 Сурмить сурма... І враз проснеться:
 Невольник бідний у-ночі,
 З твердого ліжка підведеться
 І слуха: де ті сурмачі?...
 І чує—пес турецький вие...
 „О, будь ти проклят, нависний!..“
 І вже до світу не закриє
 Очей в тюрмі своїй тісній.

IV.

Ніч розгорілася тихая, зоряна,
 Пільмою вкрилися гірські пшилі;
 Сонцем, турботою за день наморена,
 Спити земля-страдниця в срібляній млі...

Спіте, наморені, спіте, знесилені,
 Спіть затурбовані діти землі,
 Рабством, неволею в землю нахилені,
 Сильними стоптані, кволі, малі!..

Море хлюпощеться, ледві хвилюючи,
 Пестить зітханнями сон берегів;
 Ніч-чарівниченька, спокій даруючи,
 Владно замирює всіх ворогів...

Спіть, нагодовані, спіте, напоені,
 Щастям покохані сильні землі,
 Владою, силою, злотом узброені—
 Спіть у напоеній спокієм млі!...

V.

І тихо скрізь. Шпилі мовчать,
 І у Синопі люде сплять.
 І тільки оддалъ під горою,
 Де заховалися в садах
 Будівлі, зложені рукою
 Нужденних бранців-сіромах,—
 Співає хтось. То на чужині
 Згадав невольник рідний край,
 І тихий вечір на Україні,
 І рідну річку, й темний гай.

„Ой що-дня за морем сонце
 Гасне-шогасає,
 А моїй неволі краю
 І кінця немає.
 Брате, соколе крилатий,
 Вільні маєш крила,
 А мені ж тюрма неволя
 Крила підломила“...

Співа, сердешний, і думками
 На Україні він літа...
 А небо сяє зіроньками,
 Його самотного віта
 І мов говоре: „не журися:
 Ти ще, козаче, молодий;
 Неволі час який скорися,
 А там настане край і ій“...
 І місяць сходе. Випливає
 Червоним привидом з-за гір.
 У гору йде... На нім спиняє
 Невольник свій журливий зір
 І дума: „там, на Україні,
 Так same місяць золотий
 З-за гаю сходе в цій хвилині
 І світе, світе“... І смутний
 Сидить, мов камінь... І шепоче
 Щось тихо сад густий над ним,
 І притиха, неначе хоче
 Сповити душу сном ясним...

VI.

Синіє море. Місяць світе
 І хвилю сяєвом срібнить.
 Весь світ заснув. Немов побите,
 В Синопі все затихло й спить.
 В гаремі тільки ще гуляє
 В тумані чар баша старий,
 Та коло моря одбуває
 На вежі варту вартовий.
 Він ходе тихо серед ночі
 І в непроглядну далечінь
 На сіне море щулить очі.
 Змага його і піч і лінь.

З Стамбулу велено, як мога,
 Глядіть гяурів-козаків,
 Бо може випаде дорога
 І у Синоп іх байдаків.
 „Ну, тут понюхають табаки!
 Старий баша хоч і гуля,
 А хай навернуться, собаки,
 Такого дастъ, що відціля
 Назад не вернутъся з чубами!...“—
 Міркує сонний вартовий,
 Баша ж голубиться з жінками,—
 Забув про все, ласун старий...

VII.

А місяць з неба так і сяє,
 Промінням місто залива,
 І море тихо-тихо грає,
 Під берег піну підбива.
 І та, блискуча, мов живая,
 Неначе дишє, вся тримтить,
 І до каміння припадає,
 І бризка перлами, й шумить.
 І по-над морем кам'янниці
 В тумані срібно-прозірнім,
 Стоять всі білі, мов гробниці

На кладовищі мовчазнім.
 Між іх постали кипариси
 У сном обвіяних садах,
 Кущі маслин, немов завіси,
 Повисли важко по горбах.
 І на широкому майдані
 Криштально срібний водограй
 Здійма всю ніч до неба грані,
 Вода спада й біжить у гай;
 І з гаю темного безгучно
 Біжить у теплій сизій млі
 Туди, де море любогучно
 Кохання гимн співа земли...

Але ось з моря тихо хмара
 Навпроти місяця встає,
 І ніби гір жива отара
 Сріблястим руном виграє.
 Слідом за нею далі й далі
 Помалу другі потяглисіть,
 Неначе з моря повставали,
 І тихо в небо піднялисіть.
 Померкло море, потемніло,
 Віtreць з міжгір'я подихнув,
 Щось коло берега зітхнуло,
 І вартовий заснув.

VIII.

А на морі
 На просторі
 Козаки стояли,
 Та години,
 Та хвилини
 Ждали-дожидали.
 І точили,
 І гострили
 Тихо шаблі гострі—
 І к турчину
 На хвилину
 Споряжались в гості.

Гей, турчине,
Нічка плине,
Чи вчуваеш горе?
Бо клекоче
С д півночі
Що^с недобре море!...

І море хмуриться, темніє,
Ійому хвиля вже гуля,
Молодний вітер з моря віє,
Заспалий город присилия.
Поснули крішко агаряне,
Німують білі будипки...
А скоро, скоро час настане,
На берег вийдуть козаки!...

„Ну, час добрий, пани-брати!“—
Ватажок мовляє,—
„Зараз—башту треба взяти,
Потім—що хто знає!..“
Тихо веслами сплеснули,—
Байдаки рвонулись
І під берег підвернули
Турки і не скулись.

IX.

І запалав Синоп з півночі,
Струмні кріваві полились.
І крик, і плач, і гвалт жіночий,
Різня і муки почались.
Здрігнулися мури. Спохватився
Недбалі .. турок та .. біда:
За голе ястріб ухопився,
Здобичник знає, де сіда...
В огні нежданої пожежі
Мечетів бані росписні
Стоять червоні і страпані.
Мов ураган набіг на вежі
Дітей степів і их розмів,
Як гурт безпечний лебедів,—

Так низова буйна дружина
 В ночі, ясній не згірше дня,
 Гніздо ледачого турчина
 Перевернула навмання...

Горить, до хмар здіймає хвилі
 Синоп сполоханий, горять
 І минарети почорнілі,
 І кипариси обгорілі
 В палкому куреві стоять.
 А в небі темному, мутному,
 В диму, в перестрасі важкому,
 Кружляють купи голубів:
 Огонь і їх посиротив.

X.

Козаки ж поміж домами
 У вогні літають,
 Мов шалені, і шаблями
 Нехристів рубають.
 Пообсмалені, кріаві,
 Без шапок гуляють,
 Добувають собі слави,
 Бранців виручають.
 З бусурменської неволі,
 З каторги тяжкої
 Виручають діток волі,
 Воленъки святої.
 І встають вони, й прокляті
 Пута розбивають,
 І ножів собі, завзяті,
 Местницьких шукають.
 Кров за кров! За час неволі
 Смертью турок платить!..
 А невольник тії волі
 Серцем не обхватить:
 „Ой ти, світе!... Гей ти, доле,
 Воленъко ясная!...
 Де ти, де?...“ — бурлацтво голе
 В нестяжмі гукає.

XI.

Гуляє в Синопі козацтво... Гуляє...
 А морем галера в Синоп поспішає...
 За нею діві другі, мов лебеді білі,
 Пливуть-напливають по зпіненій хвиці.
 Рвуть хвилю галери, летять, мов крилаті,
 Гребуть на іх діти України завзяті:
 По триста з іх кожна невольників має,
 По триста українців на них загибає.

А баша на тій галері
 Ходить-похожає,
 Придивляється на берег,
 Руки потирає:
 „Залетіло сіре птаство,
 Хвилею забило...
 Почекай, лихе гультяйство,
 Вернеш те, що з'іло!...
 Та не дуже то дрімає
 І козацтво жваве,
 Ось атаман вже скликає
 Воїнство кріаве:
 „Гей, до берега, хлоп'ята!
 В байдаки, на море!...
 Бо галера йде треклята!
 Зараз заговоре!...“

І сине море підхопило
 На хвилю сорок п'ять човнів,
 На соло в піні закипило,
 Мог бож морський осатанів.
 Заєготало, загуділо,
 Човни всі хвилею закрило,
 І враз на гребні підняло,
 І, ніби тріски, понесло...

XII.

Не три соколи злітали
 На табун качачий,
 Три галери набігали
 На човни козачі.

І ревнули, що єсть мочі,
 З тих галер гармати,
 І закрив дим туркам очі,
 Світу не видати
 Розійшовся... позирнули,—
 А човни всі цілі!...
 Козаки ж ім тичуть дулі,
 Весла припинили.
 „Гей, погані бусурмене,“—
 Ватажок мовляє,—
 „Поучи-ся би у мене,
 Як козак стріляє!
 Ну-те, хлопці!...“

Градом кулі

З байдаків сипнули.
 І гармати знов ревнули...
 Хвилі все те чули,
 І шуміли, вигравали,
 Байдаки гойдали:
 То на гребні підіймали,
 То до дна спускали.
 А отаман лиш сміється,
 З ворогом жартує:
 То у руки мов дається,
 То з рушниць частує...
 —

XIII.

Кигиче чайка над Лимапом,
 Летить, на море „гляда,
 А море вкрилося хуманом,
 Затихло й ночі дожида.
 І місяць виглянув з-за хмари,
 На море світло тмяне лье,
 Неначе журиться без пари,
 Немов і в його думи е.
 Ноглянув він на млу морськую—
 Там новини йому нема,—
 І в хмару голову старую
 Закутав тихо знов... І тьма.

Простягши чорносині крила,
Над тихим морем повилася.
Потьмілось море, стуманіло,
З водою темрява злилась.

XIV.

Що ж на тихому Лимані
У—ночі маяче?
То з'являються в тумані
Байдаки козачі.
То козаченьки з походу
К Січі поспішають,
Дніпровую тиху воду
Веслами збивають.

Три дні гналися за ними
Ті галери кляті,
Три дні пельками грізними
Гримали гармати,—
Та не вдіяли нічого:
Утекла сірома,
І не страшно ій нікого,
Бо тепер вже дома.
Ось до берега пристали,
Берег освітили,
Вин, горілки відшукали
Та і закурили!...
І отаман з козаками
Вкупі бенькетує,
І турецькими чарками
Козаків частує.

XV.

Гуляє козацтво, мов море те грає,
І огнища сяють—палають вночі.
Кобзарь на підпитку співати починає,
Жвавіше!“—отаман гука, лежучи.
Лежить він, підпилий, на шкурі тигровій,

І пихкає люлька у його в зубах.
 „Аиу танцювати,— віходь, хто здоровий?“
 У голосі—влада, усмішка в устах!...
 І танки, і співи до купи злилися.
 Неволиник забувся про муки важкі.
 Спливли вони в море, в туман повилися...
 „Гуляймо, панове, сповняймо чарки!..“

XVI.

Один лип мучився нудьгою
 І чарки в руки не приймав
 Отой козак, що під горою
 Колись в Синопі сумував.
 Межить він осторонь і чує
 Гулливі співи козаків,
 А думка знов і знов малює
 Кріавий сказ останніх днів...
 Він тут тепер. А там, над морем,
 Стоять руїни і по них
 Гурти ~~людей~~, убитих горем,
 Сумують в купах мовчазних.
 Гдим тонкими течіями
 Нідхode в небо... .

Так було,

Коли розбите ворс ами
 Горіло рідне село.
 Тоді татари налетіли,
 Хати потопли у вогні.
 Шаблі, аркани засвистіли,
 І опинивсь він в полоні.
 А батька били Бідна мати
 В ту пору на полі була,.—.
 Нішла, сердешна, жита жати
 І як вернулася, то знайшла
 Сумну руїну й чоловіка
 Холодний труп... І повела
 Його у Крим ватага дика,
 А потім далі завдала,
 Аж до Синопа, у неволю.
 І ось він знов у ціх степах,—
 Дало йому козацтво волю... .

І лине далі він в думках—
 Туди, туди де по Орелі
 Осіли сельбища веселі,
 І двір стоїть біля двора,
 Де мати жде його стара.
 А може вмерла?... Та пе хоче
 Того він... думка та, мов ніж,
 Проймає серце...

XVII.

„Ну, пан'оче“,—
 Гука отаман— „ну жвавіш
 „Ченця“ ушкварь!.. Дарую злата,
 Нехай потішиться голота!“
 Летить червонець... І співа,
 Кобзарь — сами течуть слова:

„Ой як тяжко мені жити,
 Цілий вік поклони бити,
 В довгій рясі похожати
 Та кадилом знай махати.

Ой яка ж ти нудна,
 Моя доленько,
 Вік я б пив та гуляв,
 Коли б воленъка!...

День і ніч велять закопи
 Нам, ченцям, гатить поклони,
 Плоть чернечу усмиряти
 Та акафистів читати.

Гей, занудо моя,
 Зануденная,
 Ти, турбото моя,
 Каждоденная!...

Як у келії запруся
 Та горілочки нап'юся—
 То і всі, сказать до речі,
 Наші й радощі чернечі.
 Гей же, чарко моя,
 Непитушечко,
 Поцілуй ти мене,
 Моя душечко!...

Пригортас пан падянку,
 Козак— гарну селянку,
 А чернець хіба— по духу—
 Стару бабу-шепотуху:
 „Гей, бабусенько,
 Сухорлявая,
 Ти покайся мені,
 Не лукавая! . . .“

.

„Ха-ха ха!“—реве бурлацтво,
 Росходилося козацтво,
 У очах заваяття грає,
 Думка вислову шукає.

XVIII.

А ніч стоіть, мов море, повна
 Важкої мли. І не здрігне
 Ні очерет під боком човна,
 Ні лоно водяне скляне.
 Дніпро лиманом підпливає
 До моря синього у млі,
 Човни нечутно прибиває
 До нерухомої землі;
 І мов крізь сон він зачуває
 І співи, й регіт козаків,
 І у-ви сні старий вітає
 Своїх завзятих вояків
 І тих, що з ними повернулись
 На волю вольную, ясну
 І ще до діла не прочнулись
 Після тюрми важкого сну.

Ого, прочнуться соколята,
 І іх дружинонька завзята
 Ще дастесь туркам у знаки,
 Бо в іх не вмерли козаки!..

БАЙСТРЮК.

Б мене доля не така,
Як у дуки—козака:
Дуку люде поважають,
А мене їх не помічають.

Ей, гоп, метелиця!
Що минулось—не вернеться,
А у мене байстрюка,
То вже доленька така!..

А людей я не боюсь
І над долею сміюсь:
В мене їх лихо затанцює,
Як душа завередує.

Ей, гоп, метелиця!
Що минулось—не вернеться,
А що буде—не зляка
Безпритулу харпака!

В мене мати не з панів,
Адже ж пан ії любив.
Та їх вона йому годила,
Поки сина спородила...

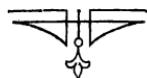
Ей, гоп, метелиця!
Що минулось—не вернеться,
А в покидька-байстрюка
З віку доленька така!..

На світ сина привела,
А сама у шум пішла...
Веселись, гуляй, байстрюче,
Поки воля не наскуче!

Ей, гоп, метелиця!
Що минулось—не вернеться,
А що буде—не мине,
Не зляка воно мене!..

Гей, музики, дужче тніть,
Щось бо серденько щемить...
Щось бо серце защеміло,
Мабуть пива захотіло.

Ей, гоп, метелица!
 Що минулось—не вернеться,
 А що буде—не зляка...
 Нумо ж вдарим гопака!...

В О Л Я.

Там родилась, гарцювала
 Козацька воля.

T. Півченко.

Гей, колись на Україні
 Воля панувала
 І невольничі кайдани,
 Ярма розбивала.
 Гарцювала, панувала,
 З ворогами билась,
 З москалями і ляхами
 Билась і мирилась.
 Гарцювала, воювала,
 Трупом поле крила,
 У Синопі, у Царграді
 Каганці світила...

Гарцювала, воювала
 Та лягла спочити
 І заснула, необачна,
 При дорозі битій.
 Ой заснула і не чула
 Ворога лихого,
 І не ворога, а брата--
 Доброго, благого...
 Пригорнувся він до неї,
 Притуливсь тихенько
 Та їй приспав її, небогу,
 У степу любенько...
 І над нею став могилу
 Нишком насипати,
 Став землею ясні очі
 Сонній забивати.

Закопав брат вільну волю,
 Навалив землею...
 Та не вмерла наша воля
 І не вмре під землею!
 Не умре вона воїні
 В нашій Україні,
 Прийде час—і знов, мов сонце,
 Встане з домовини.
 Встане знову та нова вже
 Воля, не крівава,
 Встане воля—світу її правди,
 Буде друга слава...

А коли вона устане,
 Тільки Бог те знає.
 Чорна хмара з Московщини
 Край наш обгортава.
 Заступила хмара сонце,
 Й� кінця немає,
 І за морем, за горами
 Вітер десь дрімає.
 Не здрігн тъся, не шелесне
 Ні одна билина...
 Спить бездольна, безталанна
 Наша Україна...

А Т Т И Л А.

У келихах-чашах з людських черепів
 Вино шумувало й біліло од піни,
 І гув-розлягався по табору спів,
 Зливаючись з криком хмельної дружини.
 Вславлялись там січі й кріваві бої;
 На кобзах, на гуслях там грали музикі;
 Співали про славні походи свої
 Бойці сивоусі, кочовники дики.
 Бенкет той Аттила грізний завдав,
 То Гунни те свято з царем святкували,
 Що всі він народи під владу забрав,
 До піг його всі бунчуки посклякали.

Сидить він і оком намет огляда.
 Махає рукою — в роги затрубили,
 Забили у бубни: і стихла орда,—
 Чекає, що скаже величний Аттила.
 Та мовчки державець рукою махнув:
 Покликав до себе він гостя нового.
 Пастух то з Бескиду туманного був.
 Спадало волосся на плечі у його.
 Меча він важкого підніс у руках
 І каже: — „Він довго лежав під землею.
 Тепер його доля, народам на жах,
 Тобі доручає рукою моєю“.

Спалахнули очі Аттили огнем.
 Меча він приймає і високо зводе:
 — „Кляпусь-приягаюсь оцим я мечем
 Скоріть моїй владі всі царства й народи!
 Покірні ті царства й народи мені
 Од нетрів Алтаю до гирлів Дунаю—
 Та знайте, то тільки початок войні:
 Сьогодні до Рима гінців посилаю.
 Мечем присягаюсь: ~~зазна~~ він крові,
 Дізнаються в Римі, яка в йому сила,
 І знатимуть мертві, і скажуть живі,
 В степах і на горах: „бич Божий Аттила!“

І знов свою чашу вином він налив,
 Кривавим і п'яним, солодко-жагучим,
 І знов іде бучніше бенкет загудів,
 Озвалися сурми й цимбалі брязкучі.
 А раптом дав війську Аттила приказ
 Негайно на захід в поход виступати.
 І рушили Гунни з царем своїм враз
 На вільні народи ярмо накласти.
 І іхав між ними Аттила грізній,
 Щоб кров'ю залити незвані країни.
 Не відав, що скоро — ~~у~~ час свій слушний —
 Од рук він дівочих, бич Божий, загине...

Як мати дитину
Кохану пильнує,
Так дбало картину
Художник малює.

Віддавшись творінню,
Він все забуває.
Бесонною тінню
Над нею витає.

Спочив на хвилину—
І знову над нею.
І чує ій ціну
Душою своєю.

Що слава?... Що злoto?...
Тут — щастя творіння,
Блаженна турбота
І радість горіння!...

Позкувало сонце землю,
Оврашок одрився,
Степ травою молодою
Обгорнувсь, укрився.

Гріє сонце. Над землею
Тихо вітер віє,
І привітно чисте небо
В висшині синіє.

Вийдеш в степ — на серці легко,
Чуєшся на силі.
Ходиш, бродиш... Часом сядеш
На сумній могилі.

І у споміні ясному
Все минуле збудиш,
І за його вже нікого —
Сам себе осудиш.

Сам осудиш, що братався
 Сліпо з людьми злими,
 Що мертвив живу душу,
 Живучи між ними.

Що весною єе виходив
 В поле на могилу,
 Погадати, де подіти
 Молодую силу...

Все так ясно... Все так видно...
 Та журби немає:
 Простір поля, щастя волі
 Душу обгортав.

ОСТАННІЙ ГЕТЬМАН.

Дув з півночі вітер, по Сейму гнав хвили.
 І хвилі йшли в берег, і сумно шуміли.

На кручі над Сеймом граф-гетьман стояв,
 Останній пан-гетьман... І думку гадав.

Недобрі вісти прибігли з столиці:
 Не ждати Вкраїні добра від цариці...

Скує вона волю, спутля ланцюгом...
 Загине Січ-мати над рідним Дніпром...

Стис жаль йому серце, не графське—казаче,
 В очах щось замріло... І смутно він баче:

Лиман то чи море... Пливуть байдаки...
 Гребуть і керують на іх козаки...

І хвиля завзятих колишніх гойдає,
 Чубами іх вітер, мов тирсою, грає.

Шумлять, розмовляють старі корогви,
 І грають, і мають, неначе живі.

Чайки білокрилі летять над водою,
І скиглють, і стогнуть, жахають бідою...

І далі, все далі пливуть байдаки.
Гребуть і керують на іх козаки.

Мовчать... Не зрушає ні один з іх тиші,
І сивий отаман од хмари темніший:

У безвість навіки човни ті пливуть.
Не сила нікому назад іх вернуть.

А хвиля хлюпоще і піною грає,
В безкраю дорогу човни провожає...

І скрикнув враз гетьман, збагнувши все в мить.
Рукою махає... до кручі біжить...

Добіг і спинився. І баче він—блі
На Сеймі гуляють і піняться хвилі,

І в берег уперто-розміренно б'ють...
А військо пропало, не видно й не чутъ...

Б А Л К А Н И.

По е м а.

І раб життя своє віддав,
Щоб інших вивести на волю,
Щоб про його нещасну долю
Ніхто на волі не згадав...

З пісень визволення.

I.

Стогне, свище завірюха,
Завиває у-ночі...
Удова той стогні слуха,
Затаївшись на печі.
Прислухається, її зітхає,
І то в-яв, то уві сні
Вітру буйного питаете,
Що твориться на войні:
Чи живий ще син коханий,

Чи здоровий він, чи ні?
 А чи може ввесь у ранах
 Уміра на чужині?..
 „Божа Матінко!..—благає.—
 „Мати Господа Христа!..
 Хай рука твоя свята
 Смерть од його одверта!
 Ой не дай йому умерти
 На війні, на чужині,
 Захисти його од смерті,
 Збережи його мені,—
 Хай мої склепить він очі,
 Хай мене він похова“!..

Так молилась в пітьмі ночі
 Безталанна удова.
 Так молилась бідна мати,
 Затаївшись на печі...
 Завірюха ж коло хати
 Лютувала, ревучи.

II.

Віє вітер з московщини,
 Чорні хмари в небі мчить,
 Б'є холодним снігом в стіни,
 В темні вікна стукотить.
 І на південь з України
 Линуть хмари снігові;
 За Дунай пішли... В долини
 Надійшли передові.
 На Балкани налетіли,
 Закрутились, загули,
 Мов зраділи, що зустріли
 Земляків в чужій землі.
 Там потомлені салдати
 У заметах полягли...
 Всі поснули, бо гармати
 Цілій день гуртом тягли.
 А над ними хукга грає,
 І співа пісень своїх,
 І помалу замітає
Іх усіх холодний сніг...

III.

Під гарматою важкою,
 В шумі й галасі завій,
 Захистивши вид рукою,
 Спить салдатик молодий.
 І йому, сердезі, сниться
 Тепла, рідна сторона:
 Ось і верби, і криниця...
 З саду хатка вирина...
 Мов бабуся похилилась...
 На городі пада тин...
 І землянка завалилась...
 Та дарма — поправе він.
 В двір заходе... Одчиняє
 Двері в сіни, а в сінях—
 Мати! .. Рученьки здіймає,
 Съози радости в очах.
 З ним його старен'ка мати,
 З нею в рідній хаті він...
 Бóже, гарно!.. Вийшли з хати
 У садок і мати, й син.
 Вечір... Стало вже смеркати...
 Соловейко голосний
 Тьохка й свице коло хати,
 Аж гуде ввесь сад рясний...
 І він радий, як дитина,
 І хвилини не стоїть,
 Опинився коло тину
 І замлів в едину мить:
 Коло тину тихо мила,
 Любє щастя його йде
 Й, мов голубка сизокрила,
 Пісню тихую гуде...
 В хату йде старен'ка мати,
 А вони в садку сидять,
 І не хочеться ім спати—
 Та чи й можно хіба спать?...

IV.

Далі враз усе змінилось:
 Баче степ він і піски...

Счезло все. І знов приснилось,
 Як сідали в байдаки,
 Як Дунай перепливали,
 Як в атаку турок біг...
 Як до берега пристали,
 І від кулі першим ліг,
 Кров'ю землю зчервонивши,
 Іхній ротний молодий...
 Він же сам, перехристившись,
 Мов безумний, сам не свій,
 Біг туди, де миготіли
 Бліскавки, і вився дим,
 І стогнали, і свистіли
 Кулі жалібно над ним.
 Щось штовхнуло... Він звалився
 І підвівся згàряча:
 Кров'ю ввесь мундир залився,
 Била кров струмнем з плеча...
 Знов упав... Кругом греміла
 Перша битва... Наші йшли...
 Потім все мов ніч укрила...
 Люде, коні попливли...
 Знову світ... І знов з своїми...
 Річка... поле... дим... огні...
 Турки йдуть, і перед ними
 Іде турок на коні...

V.

Спити салдат, в снігу конає.
 Стогнуть гори кам'яні.
 Він не знає, що вмірає,
 І сміється уві сні ...
 Хуртовина ж безустанку
 Гори сніgom засіва
 І од вечора до ранку
 І голосе, і співа:
 „Ой крутося
 Я, крутося
 І нікого не боюся:
 Через гори,
 Через море

Скрізь я мчусь
 Та сміюсь:
 „Іплачте, люде,
 Лихо буде—
 Йде зіма,
 Всіх займа“!
 Хто в кожухах,
 Капелюхах--
 Всіх знайду,
 Замету!
 Хто в свитині,
 Хто в плахтині—
 Всім завдам,
 Всім завдам!..
 Го-го-го, ви, дітки милі,
 Чи здорові прилетіли?
 Спігом гори засівайте,
 І гуляйте, і співайте!..“
 Далі другу заспіває,
 Похорону заведе,
 Мов по мертвому ридає,
 Стогне, жалібно гуде.
 Потім знову залютує,
 Знову снігом зашумить,
 Затріщить, загаласує,
 Лютим звірем стане вить.

V I.

Б'є, лютує хуртовина,
 Гори снігом заміта.
 Руській силі домовина
 Не будована зроста.
 Не гукають вартовії,
 Не горять в горах огні,
 І гармати бойовії
 В шати вбралися сніжані.
 Вітер в счасті іхні дує,
 СтогнуТЬ счасті уночі..:
 Та ніхто вже іх не чує,
 У заметах лежучи.
 Важко стогнуТЬ... А чи буде

Далі іх кому тягти,
 Чи покинуть тут іх люде,
 Бо в снігу іх не знайти?..
 Б'є, бурхає хуртовина,
 Стогнути гори кам'яні.
 Не одній десь ненці сина
 Тут на вік присплять вони...

VII.

Вранці хукга уляглася,
 Сонце глянуло в горі.
 Та вдовиця піднялася
 Ще до сонця, на зорі.
 Вмилась, Богові молитись,
 Знов за сина почала...
 Знову слізози стали литись,
 Туга серце сповила.
 І стара не даром плаче
 Мов по мертвому,—вона
 Більше сина не побаче,
 В світі щастя не зазна...
 Під гарматою важкою
 Кріпко син единий спить,
 Радий він тому спокою,
 І його не розбудить!..
 Тільки стогне хуртовина,
 Над небіжчиком ріда
 І холодну домовину
 Вище й вище наміта...

ДЗВОНИ.

Стогнути дзвони гучні,
 І гудуть, і ревуть,
 І пісні мідяні
 Степом в безвість пливуть.
 Великодні святки
 То святкують у нас...
 Гетьте ж, думи тяжкі,
 Знати не хочу я вас!

Стану слухати тих
 Мідногучних пісень,
 Наслухатися іх
 Весь великий цей день.
 Ой ви, дзвони мої,
 Бийте, грайте, гудіть,
 Давні думи свої
 Ви мені роскажіть!

І здається мені:—
 У дзвонінні гучнім
 Стогнути рідні пісні,
 Б'ють потоком бучним.
 Чую:—пісня лупа...
 Хвиля хвилю жене...
 Вимовляє вона
 Слово правди грізне:

„По ревучих ярах
 Води в море спливли,
 По долинах, балках
 Повно вохкої мли.
 Йде-заходе весна...
 Защебечуть пташки,
 Засвистять після сна
 По шпиллях оврашки...
 І у степ гречкосій
 Піде землю орати,
 Піде чоло він'їй
 Потом, слізьми вливати.
 В горі, злиднях і тьмі
 Проплива його вік,
 І не радий зімі
 І весні чоловік...
 Бо знесилено іх,
 Степу темних синів,
 І ніколи ясних
 Ім не бачити днів!...
 Бо минула свята
 Стародавня пора,—
 Смерть весь край обгортала,
 Україна вміра...”

Ой, велику труну
 Збито ненъці старій
 І могилу страшну
 В полі вирито ій!...
 Як зариуть,—з землі
 Ій повіки не встать...
 А сини-соколи
 Бачать все і мовчатъ.
 Ім байдуже!... Вони
 Коло тронів чужих
 Залучають чини
 І пишаються в іх!...

Що ім рідний народ,
 Його злидні страшні,—
 Ім потрібен „доход“,
 На бенкети пишні!...
 Що для іх старина,
 Що отчизна для іх,—
 З іх нікто і не зна
 Давніх вчинків грізних:
 Як боролись діди,
 Чого ждали вони,
 Закликали куди,
 Буйні волі сини!...

Але йде час слушний,
 Він вже близько той год,
 Год великий страшний—
 І повстане народ!
 І зруйнует він все,
 Що гнітило його,
 І, мов повіль, знесе
 Пута рабства свого.
 Ой, страшний буде він,
 Весь і пітьма і гнів,
 Серед диму й руїн,
 Серед трупів братів!...
 Ой, страшний піде він
 По кривавих річках,
 Серед диму й руїн,
 Наче втілений жах!...“

Стогнуть, грають, гудуть
 Мідні дзвони ввесь день,
 В іх гудінні пливуть
 Низки дум і пісень.
 І гремить мідяна
 Та музика її дзвенить,
 Мучить душу вона,
 В серці палом горить.
 Ах, та годі вже вам,
 Дзвони, в серденько бить,
 Бо розтоплений там
 Вар кипучий кипить!
 Во душа понялась
 Чорним сумом важким!..
 Розіб'ю, дзвони, вас
 Ї сам розвіюсь, мов дим!...

Даремне генії родились,
 У праці вік свій прожили,
 Дарма філософи трудились,
 Пророки слізами пролили.

Дарма про правду говорили
 По велелюддях голосних,
 І зараз іх німі могили
 Навчають, мертві, нас живих.

Раби нікчемні, безпросвітні
 Звірічих звичаїв своїх,
 Старі придання і новітні—
 Ми все берем на глум і сміх...

Для нас святі одні закони —
 Закони шлунка... І за іх
 Готові пищить міліони
 Братів ми наших і чужих.

ПАН ПАДУРА.

(Лісня самовара).

Поема.

Над ставом з мертвою водою
 Стоїть похмурою марою
 Старий палац. На його з гір
 Зорить старий зелений бір.
 Забиті вікна в нім, балкони;
 В саду кричать граки, ворони,
 І стогне пугач у-ночі,
 І насміхається сичі.

Немає мешканців в палатах,
 У темних залах—пустота.
 Павук один в гучних кімнатах
 Безпечно сіті запліта.
 Шпалери з стін пообвисали,
 Паркет потріскався, потлів...
 Щурі відважно вилізали
 І серед дяля в холодні зали
 Ізпід канапів та столів.

Не рік, не два дощі точили
 Каміння мурів, і вітри
 У димарях холодних вили,—
 Все ждав палац тії пори,
 Щоб знов життя в нім закипіло.
 У-купі з ним дарма чекав
 Ладу-поради й тихий став—
 Його до краю замулило.
 Потроху рушілись бази...
 І тільки сад, по Божій волі,
 Кохався, ріс в щасливій долі,
 Не ждав ні бурі, ні грози.

А вже, давно вже наглядали
 Жадливі очі все, ї не спали
 Давно наслідники... І ждав
 Од іх поради й тихий став.
 Він нишком з вербами змовлявся

І тихо-тихо хвилювався,
Як з бору вітер подував.
Мов що недобре заминяяв...

Іде зіма. Старі палати
Сумні, нетоплені стоять...
В одній, єдиній бо кімнаті
Хазяїн мислить зімувать.
То був магнат колись багатий—
По всій околиці гремів;
То був юнак колись завзятий--
Лихий орел номіж панів.
На пана славного Падуру
Ніхто з панів не налітав;
Один колись нарвався здуру,
Та більше правди не питав ..
Минуло все Вляглися хвилі.
Давно обійтдений життям,
В своїх руїнах роки цілі,
Мов сич старий, живе він сам.
Всі слуги з двору постікали,
Собаки вірні поздихали,
Зосталась клюшниця стара
Давно на цвінтарь ій пора...

Зімовий вечір. По кімнаті
Тремтяче сяйво свічка лъє.
В старому латанім халаті
Вечірній чай Падура п'є.
І самовар малий, побитий
Стойте на столику, шумить,
Та пан не дума чаю пити,
Один самотою сидить.
На стіл обперся він рукою,
Поник старою головою,
Важкий, неначе істукан,
І плачє, плаче дідуган.

Щож так збентежило старого?
Чи вмер хто може із рідні?..

Але нема рідні у його
 Ні тут, ні де на стороні.
 Весь довгий день його нудили
 Якісь нові, чудні думки.
 Неждано, разом, здалеки
 Вони на його налетіли.
 Осіли голову стару,
 Здавили серце заніміле...
 Згадалось щось далеке й міле,
 Мов одгукнувся хто в бору.
 Весь день турботно він нудився,
 І з сумом в-вечері дивився,
 Як сіло сонце і поліг
 Нічний туман на білий сніг.
 І все в ушах його лунала
 Тужлива пісня жалібна,
 Яку давно колись співала
 Його дружина... І сумна
 Та тиха пісня... Надриває
 Вона всю душу... І ридає
 Невтішно бідний дідуган,
 Колись грізний, славетний пан.
 А самовар собі співає,
 Виводя пісню голосну
 І чудодійно воскрешає
 Цавчину давнью сумну.

П і с н я.

Багато злого
 Бува на світі,
 Та все б нічого,
 Ще б можно жити;
 Ще б можно жити,
 Творця хвалити,
 Як е з ким горе
 І сміх ділити;
 Коли е слово
 Кому сказати,
 За кого Бога
 Молить, благати...
 Та тільки люде

Самі зле діють,
Самі про себе
Могили риуть...

Росла у неньки
Дочка едина,
Як зірка в небі,
Як квітка крина.
Мов вільна пташка
Вона пурхала,
Ні дум, ні горя,
Ні сліз не знала.
І ясним оком
На світ гляділа,—
Не знала лиха:
Бо не любила...
І був на світі
Юнак завзятий,
Лихий, свавільний,
Магнат багатий.
І стрілісь якось,
Спізнались очі,
І зникли разом
Десь сни дівочі!..

Сумує, туже
Весела панна,
В задумі никне
Головка гарна.
У час вечірній,
У темні ночі
Все сняться панні
Ті любі очі.
Малює думка
Обличчя гоже.
А серце ние...
„О Боже, Боже!
Невже не стріти
Ще раз единий,
Хоч раз той погляд
Палкий, орлиний“!..

Але не довго
 Темнились очі,
 Справдився скоро
 Той сон в півночі.
 Раз хтось постукав
 В вікно тихенько,
 А хто — вгадало
 Само серденько.
 Глядить — мов сниться
 Вві сні дівчині —
 Стоїть там милий
 У весь в промінні!
 Злякав до смерти . . .
 Душа замліла . . .
 Втекти хотіла,
 Не стало сили . . .
 ГоряТЬ-палають
 У його очі,
 І він ій з саду
 В вікно шепоче:
 Він — „мре з кохання“ . . .
 „З ума він сходе . . .“
 А садом сторож
 Обходом броде.
 Як страшно, Боже! . . .
 Аж серце мліє . . .
 Але хвилина —
 І ніч темніє.
 Йде в хмару місяць,
 І сторож тихо
 Проходить далі . . .
 Минуло лихो.
 В розмові любій
 Йде ніч, минає,
 Вже тричі півень
 В дворі співає . . .

Пливуть хвилини
 І дні юрбою,
 І роки линуть
 Мов за водою;

Пливуть, втопають,
На вік зникають...
Нові дні люде
Нові вітають.
Що в день зростає,
В ночі гне віти,
Не мре, не гине
Лиш горе в світі.
Умре на хвилю
І оживає,
А роки линуть,
І час минає...

Спливло півроку,
Справдились чари:
Звів шлюб коханців
До купи й пари.
Виходять з церкви,
Хватили коні,—
Не плач, матусю,
По любій доні!..
Гримить музика
Щоденно в пана,
Товчуться гості
І пізно, й рано.
Як сон,. принадним,
Веселим святом
Біжить година
Панам багатим.
І сам Падура,
Як сонце, сяє,
І жінка в його—
Цвіте, пишає...
І час за часом
Біжить година.
„Живи, втішайся,
Хай лиxo гине!..“

Ой' скоро, скоро
Година плине,
А ще скоріше

Геть щастя лине!
 Недовго сонце
 На небі сяє,
 Що-дня піч темна
 Його змагає...

Помалу-тихо,
 Як мла світання,
 Злетіли чари—
 Душа кохання.
 Нема ще й року,
 Вже три неначе;
 Нема ще й року,
 А пані плаче!
 А пан не баче,
 А пан співає;
 Чому-ж—красуню
 Він жінку має!..
 Душа у його
 Горяча, сміла,
 Йому до других
 Немає діла.
 Усе для його
 На білім світі,
 Не зможе словом,
 Дасть ходу й пліті...

Але неждано
 Усе змінилось,
 Життя бігуче
 Немов спинились.
 Приревнував раз
 Пан з лиха пані,
 Огòнь роздули
 Сусіди п'яні,
 А серце в пана
 Лихе, гаряче:
 Зайшлось—нічого
 Вже пан не баче...

Пропала згода,
 Не спить він ночі,

А пані сльози
 Пекучі точе:
 Кого любила,
 Кого кохала,
 Від того й лиха
 Найбільш зазнала!..
 Мале те лихо—
 Велика сила:
 Змінилась разом
 Людина мила.
 Не стільки й зміни—
 Відкрились очі,
 Пропали мрії
 Ясні дівочі:
 Дешева в пана
 Лицарська вдача,
 Черства у пана
 Душа гаряча!..
 І він, як вітер:
 Тихен'ко дує,
 А там поверне—
 Реве, лютує.
 У-ранці пані
 Цілує ноги,
 Не смеркло—з дому
 Шукай дороги!
 А потім просе:
 „Прости, я знаю,
 Що кат я... з світу
 Тебе зганяю!..“

Пропала згода,
 Ладу немає,
 І пан утіхи.
 Собі шукає.
 Заводе псюрню,
 Собак купує,
 Ще дужче пані
 До всіх ревнue.
 Замре в кімнаті,
 Псаřів скликає,

До смерку в полі
 Зайців ганяє.
 І плаче пані,
 Щоденно плаче,
 Але нічого
 Вже пан не баче.
 І з поля часто
 До дому скаче,
 Когось мов дума
 Застать неначе...
 А прийде вечір—
 Гульня, бенкети...
 „Гуляймо, друзі!..
 Гей, доле, де ти?..“

І тнуть музики,
 Пани співають,
 В дверях лакеі
 Стоять, куняють.
 І тнуть музики,
 Пани гуляють—
 Смоляні бочки
 ГоряТЬ, палають.
 „Гуляймо, друзі!
 Вина нового!..
 Псіхей подати
 Сюди до його!..“
 Гульня і співи...
 Пани... дівчата...
 Реве музика,
 Немов заклята...

А вранці прийде:
 „Прости, я знаю,
 Що кат я... з світу
 Тебе зганяю!
 Прости, я світу
 І сам не бачу;
 Кляну свою я
 Прокляту вдачу!
 Прости!“ А смеркне—

Реве музика,
Проснулась знову
Натура дика...

Сумує мовчки
Нещасна пані,
Нічого гості
Не знають п'яні.
Не знають люде,
Не знає мати...
Та ѿ що ій стане
Вона казати?
Сама ж то вітка
З гильля зірвалась...
Держали дома,
Не задержалась!...

Недовго билась
Нещасна пані,
Мов квітка в'яла
В ночнім тумані.
Недовго в'яла,
Прийшла година—
Шішла до Бога
Душа безвияна...

Було зімою:
Завія вила,
Холодним снігом
У вікна била.
У спочивальні
Свіча горіла,
На ліжку пані
Бліда сиділа.
Як з воску злита,
Вона сиділа,
І пану тихо
Щось говорила.
І жаль великий
У тій був мові,
Але докору —

Ні в однім слові...
 Все гарнє, краще
 Вона згадала:
 В час смерти пана
 Вона прощала...

I він неждано
 Схилив коліна...
 I то велика
 Була хвилина!
 I пані тихо;
 Його втішала,
 А слізози, слізози
 В очах блищали.
 То — слізози щастя,
 Вінець страждання...
 I та розмова
 Була остання.

Умерла пані,
 Заснула тихо,
 Немов забула
 Все — щастя й лиxo.
 Вона лежала
 Немов живая,
 I всім здавалось,
 Що то святая.
 A ніч стояла
 Глуха, холодна,
 Не сяла зірка
 Вгорі ні одна.
 Ходили хмари
 I хукга била,
 I панська псюрня
 Всю ніч провила.

Сховали. Важко
 Труну припала
 Земля холодна...
 Ii не стало.
 Не стало в світі

Душі святої,
Не стало пані
Ще молодоі...
Ой пане, пане,
Ой що ти вдіяв?..
Ти власну душу
Мов пил розвіяв!..

А далі, далі...
Гульня... бенкети...
„Гуляймо, друзі!..“
Гей, доле, де ти?!..“
І тнуть музики,
Пани гуляють,
Стоги в півночі
Для іх палають.
„Гуляймо, друзі!
Вина нового!..
Псіхей подати
Сюди до його!..“
Гульня горою...
Пани... дівчата...
Реве музика,
Немов заклята...“

А далі, далі?..
Чого питати,—
Усе ти знаєш,
Вельможний кате!
Не ждав ти краю
Життя такого,
Не ждав ти грому
Зпід хмар грізного,—
А грім ударив...
Тобі в науку
Послало Небо
На старість муку.
І ти—каліка!..
Один на світі...
Очей не буде
Кому склепити!..

А де ті друзі,
Брати названі,
Твоім же добрим
І ситі й п'яні? ..
А де ті друзі,
Веселі, жваві,
Що тут товклися
Такі ласкаві? ..
Усі пропали,
Нема нікого,
Усі забули
Тебе старого!
А мав ти щастя,
І все пропало...
Ой мало муки,
Катюзі, мало! ..

* * *

Скінчилась пісня... Стихли згуки...
І серце стиснулось од муки.
Шідвівся з крісла важко пан
В слізах, неначе у тумані.
Ступив два кроки... і в риданні
Впав на канапу дідуган.
І обгорнув ії руками,
І гірко плакав, і стогнав...
А перед старчими очами
Все тихий образ хвилював
Тії, що він загнав в могилу,
Живу в труні заколотив,
Мов кат бездушний...

Через силу

Він встав, лампадку засвітив
І впав старою головою,
Упав всім тілом, як стояв,
Перед іконою святою...
Не гордий пан на землю впав,—
Старий то грішник впав з мольбою..
І плакав там він, чи моливсь,
Чи суд чинив він над собою,

Але з землі вже не підвівсь.
 І як до тихої кімнати,
 Щоб чай зо столу прибрати,
 Старенька ключниця зайдла,
 Та пана мертвого знайшла.

На другий день в вечірню пору
 Горіли в горниці огні,
 І йшов народ у двір і з двору:
 Лежав там пан старий в труні.
 А в чистім небі грали зорі,
 Холодні іскри світляні;
 В саду берези білокорі
 Стояли тихі і ясні.
 Було так мирно, спало лихо.
 По небу місяць срібний плыв...
 І тільки бір таємно - тихо
 Комусь погрозою гудів.

О Г Л А В.

Сторінка.

Козаки, поема	1
Байстрюк	16
Воля	17
Аттила	18
Як мати дитину	20
Розкувало сонце землю	—
Останній гетьман	21
Балкани, поема	22
Дзвони	27
Даремне генії родились	30
Пан Падура, поема	31

Товариство „ПРОСВІТА“ в Херсоні.

Суворівська вул., буд. Перельмана (зааренд Українбанком).
При товаристві велика українська книгозбірня (бібліотека).
Одчинена для всіх.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ КООПЕРАТИВНИЙ БАНК

Відділ у Херсоні.

Суворівська вул., буд. Перельмана. Телеграфна адреса Українбанк. Телефон № 9. Поштова скринька № 366. Відкритий рахунок у Херсонському Відділі Державного Банку № 288.

Приймає від кооперативних установ і приватних осіб гроши на біжучі рахунки та вклади строкові й нестрокові, а також виконує різні Комисові доручення.

Головна кінтора: Київ, Думська площа, ч. 4.

Відділи Банку: в Бердянську, Винници, Житомирі, Київ на Хрестатику, Єкатеринославі, Кременчузі, Одесі, Полтаві, Умані, Харкові, Херсоні.

Основний капітал Банку 10.000.000 карб.

Акціонери Банку виключно Кооперативні Союзи. Позики видаються Кооперативним Союзам, а окремим Коеоперативам через Союзи.

ХЕРСОНСЬКЕ СПОЖИВЧЕ ТОВАРИСТВО „УКРАЇНА“

Херсон, Потьомкінська вулиця, ріг Дворянської, будинок Вільчинського.
Tel. № 99. Відкритий рахунок в Українбанку № 2.

Адреса для телеграм: Херсон, Споживче Україна. Мається ріжний крам: бакалія, мануфактура, взуття, водяг, галантерей і скобяцій. Власне виробництво: взуття, шапок; має столярню, хлібопекарню та інші.

31-го Жовтня 1919 року — Централу “

відкрилась в м. Херсоні філія „

який об’єднує всі сільсько-господарські товариства.

По справах „Централу“ звертатись на адресу: Херсон, Восне, д Якушева.

Херсонське Кооперативне Кредітове Товариство імені МИКОЛИ ЛЕВИТЬСЬКОГО.

Кінтора міститься по Суворівській вулиці, в буд. Волека (поруч з крамницею „Українська Книгарня“).

Товариство приймає вклади, як на біжучий рахунок, так і на строки.

Товариство має підприємства: 1. Чертепичний завод, де провадиться цементове виробництво черепиці, вершель, димарів, катків та інше. 2. Сільсько-господарський склад, де маються плуги, букарі, та інше сільсько-господарське знаряддя. 3. Власний млин та олійниця 4. Вироб торфу. 5. Сільсько-господарська майстерня. Крім того Товариством провадиться хлібна операція та комісійні справи.

ЗАПИСУЙТЕСЬ

у члени Херсонського Кооперацівного Товариства
,УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ“.

Пай 200 қарб., вступна плата 5 карб. Можна пай виплачувати по 30 карб. у місяць.

На пайові гроші начисляється до 6% на рік.

Товариство має українську книгарню (Херсон, Суворівська вул., ріг Потьомкинської, буд. Болека), в якій продаються українські книжки, а також щотоводні книги для кредитових та споживчих (потребительних) Товариств.

При книгарні писчебомажний та кустарно-майфактурно-галантерейний відділи.

Книгарня одчинена од 8—1 та од 3—6 (у свята зачинена).

Товариство видає українські книжки!

До цього часу випустило у світ ось які книжки:

№ 1. „Байки“ Л. Глібова, з додатком „Рідні пісні“. Ціна 5 карб., в оправі 7 карб.

№ 2. Життя Тараса Шевченка. Причинна, Катерина та інші. Ціна 60 коп. (розпродано).

№ 3. Т. Шевченко. Катерина. Ціна 15 к. (розпродано).

№ 4. Мирний договір. Ціна 20 коп.

№ 5. 1 Временный земельный законъ, утвержденный Украинской Центральной Радой (по руському).

II. Закон про восьмигодинний рабочий день. Ціна 20 коп.

№ 6. Т. Шевченко. „Наймичка“. Ціна 12 к. (розпродано).

№ 7. Чотири Універсала Української Центральної Ради. Ціна 1 р.

№ 8. Т. Шевченко. Повний Кобзарь. Ціна 12 карб. (в оправі) (розпродано).

№ 9. Євангеліє 4-х сан. Україн. мовою. Ціна 30 та 40 карб.

№ 10. Новий Завіт. Ціна 60 карб. (в оправі).

№ 11. Бувальщина. Жарт на 1 дію. Велисовського. Ціна 3 кар.

№ 12. По ревизії. Жарт на 1 дію. Кропівницького. Ціна 10 кар.